

Hvem var „Fatter Nagel“ i Lille Kongensgade?

En Undersøgelse af **Carl C. Christensen.**

Da Struensee den 20de Maj 1771 ophævede den kongelige Livgarde til Hest, var et Kompagni af denne indkvarteret i en privat opført Kaserne paa Vestergade i det nuværende No 18, som endnu den Dag i Dag efter Hestgarden bærer Navnet »Gardergaarden«; Garden havde tidligere været indkvarteret rundt omkring hos private, men i det Herrens Aar 1754 blev en Del af Mandskabet uenige med deres Kvarterværter, som da havde sagt dem op.

Der meldte sig nu en Vognmand Poul Nygaard, som tilbød at ville opføre en Kaserne med tilhørende Stalde i en Ejendom, han havde paa Vestergade, men han stillede dog visse Betingelser med Hensyn til forskellige Begunstigelser som f. Ex. Laan til Kasernens Opførelse, højere Kvartergodtgørelse m. m. Dette blev ham bevilget, og 1756 stod Kasernen færdig; endnu den Dag i Dag vil man inde i Ejendommens Gaard kunne se nogle Bygninger og Stalde i det derværende Gæstgiveri, som uden Tvivl har hørt til den gamle Kaserne.

I denne boede i 1771 en Trompeter ved det derværende Hestgardekompagni. Hans Navn var Christian Nagel, og hans Hustru hed Franciska von Bergen.

Hvem hans eller hendes Forfædre har været, vides nu ikke, men Navnet Nagel havde inden den Tid været rigt repræsenteret indenfor den danske Armé.

I 1668 nævnes saaledes en Major Nagel, og i det 18de Aarhundrede findes en Del Bærere af dette Navn som Sergeanter, Musketerer og Grenaderer. Den mest bekendte af Datiden med Navnet Nagel var vel nok Ludvig Holbergs Genbo skraas for David Skolemesters Gaard, Torvemesteren Carl Caspar Nagel, Ejeren af Købmagergade No 39, og som man mener har tjent Holberg til Model for Jakob von Thybo.

I Slægtregistrene over Familien von Bergen findes Trompeterkonen ikke, men der har existeret en Bøsse-maker Johan Georg von Bergen, som døde den 15de Oktober 1765; muligvis har denne været hendes Fader.

Pragtfuld har Trompeter Nagel taget sig ud, naar han sammen med de andre Trompetere red foran Hestgarden iført sort Kyrads, Køllert af gult Skind (eller Kirsey), gule Skindbenklæder, høje Rytterstøvler, lange Handsker, Ryttersabel, hvid Paryk og en sort trekantet Filthat.

I hans Ægteskab indtraf kort Tid efter Gardens Opløsning 1771 en glædelig Begivenhed, og Fredag den 12te Juli havde Ægteparret en Søn til Daaben i Frue Kirke. Denne Søn, som blev den senere saa meget omtalte »Fatter Nagel«, fik Navnene Christian Otto, og til Faddere havde han bl. a. Kobberstikker Søren Quist paa Vestergade og Hoftrumpeter Ejler Thomsen Lund.

Tvende Aar efter faar Trompeterfamilien Tvillingen, som Mandag den 12te Juli 1773 døbt i Frue Kirke, hvor de fik henholdsvis Navnene Mathias Andreas og Friederich Conrad med Faddere som Hofpauker Didric Mathias Siwers, Hoftrumpeter E. T. Lund, Herbergerer Lauritz Lassen fra Gæstgivergaarden »Skibet« paa Vestergade (nuv. No 16), Bager Arent Meysler paa Vestergade No 17 samt Farver Jæger paa Christianshavn og Hustru.

Hestgarden var imidlertid i 1772 blevet genoprettet, og den 22de September s. A. var Trompeter Nagel blevet forsat fra 2den til 1ste Eskadron (Liveskadronen).

Den 5te Maj 1775 døbt der atter en Søn, der kom til at hedde Ferdinand Christopher, men han fik rigtignok finere Faddere end sine Søkende, thi blandt hans Faddere var der Standspersoner som Kammerherre Joachim Castenschiold, Kammerjunker Calmette og Fru Justitsraadinde Cathrine Seegaard.

Mandag den 2den September 1776 havde Trompeterfamilien deres 5te og, saavidt jeg kan se, sidste Barn til Daaben, nemlig en Datter, som fik Navnene Rebekka Maria Severina, og som til Faddere bl. a. havde Kammerherre Castenschiold og Kammerjunker Hauch.

8 Aar derefter afskediges Trompeter Nagel af Tjenesten, thi i »Maanedslister for den kgl. Livgarde til Hest fra 30te August 1772 til 31te Maj 1784« staar følgende:

»Den 30te April 1784 er Trompeter Christian Nagel af No 6 dimiteret«.

Det er rimeligvis paa Grund af Alder, at dømme efter det høje Trompeternummer, han havde.

Dermed er Trompeterfamilien Nagel gaaet ud af Sagaen, og det er ikke lykkedes mig at finde noget mere om denne nogetsteds, men saa meget mere ved man om Sønnen Christian Otto Nagel, ham, hvis Navn endnu den Dag i Dag er bevaret i Visen:

I Lille Kongensgade
Der boede Fatter Nagel

og hvor hvert Vers ender med et Hurra for denne.

Efter at være gaaet ud af Skolen lærte C. O. Nagel Haarskærer- og Frisørprofessionen og faar som saadan Borgerskab i København

den 2den Juli 1794. Kort Tid forinden havde han giftet sig, idet han nemlig Fredag den 2den Maj s. A. var blevet viet i Frue Kirke til Kirstine Thomsen.

Det unge Par ses at have slaet sig ned i Gotersgade No 24 (det senere No 52), og for at bøde paa de uden Tvivl knappe Indkomster har Konen faaet sig et lille Erhverv, thi i Vejviseren for 1799 staar der:

C. Nagel, Dame- og Theater-Frisør, Gotersgade 24.

Madam Nagel, vasker og farver Fjer og Flor, sammesteds.

Børn synes der ikke at have været i Ægteskabet, og de har derfor taget en Broderdatter af Manden til sig, saaledes som det fremgaar af Folketællingslisterne for 1801, hvor der under Gotersgade No 24 anføres:

Christian Otto Nagel Husbond, 29 Aar, Damefrisør.

Kerstine Tomesen, hans Kone, 25 Aar.

Maria Franciska Nagel, en Broderdatter, 14 Aar, ugift.

Chatrine Blægholt, Logerende, 20 Aar, ugift, lærer at gjøre Pyndt.

Juliane Marie Mortensdatter, deres Pige, ugift.

Denne Broderdatter, der var i Huset hos Nagels, blev senere Skuespillerinde, dog ikke ved det kgl. Teater. (Efter Forfatteren Robert Neiiendams velvillige Oplysning til mig findes hun ikke i Teatrets Arkiv). Hun har rimeligvis været ansat ved en eller anden omrejsende Skuespillertrup. I den Trup, som Instruktør Schwarz har rejst med, har jeg dog ikke kunnet finde hendes Navn. Forøvrigt døde hun den 4de December 1805, kun 19 Aar gl.

Det har rimeligvis knebet for Ægteparret Nagel med at kunne klare sig i Gotersgade, thi i Løbet af 1801 flytter det til Lille Grønne-gade No 211 (det senere Matr. No 322 i Ny Adelgade No 5, Hjørnet af den lille Gade »Bag Hovedvagten«), og her er Nagel tillige blevet Billardholder, hvormed fulgte Servering for Gæsterne, hvilket vistnok laa adskilligt bedre for ham end Haarskærerprofessionen. Hans Hustru vedblev dog med sin Fjervask og Farvning.

Medens han boer her, er det, at han begynder paa sin Forbryderbane, og mellem det, som kom offentlig frem, var et Overfald, som han forøvede paa en Jøde Gotschalk, hvem han fratog dennes Tegnebog. For denne Bedrift idømtes han under den 1ste Marts 1802 en Bøde paa 3 Gange 3 Seks Lod Sølv.

I flere Aar hører man intet til ham, og i Vejviserne findes han heller ikke, hvorimod man finder hans Hustru anført alene som boende i Rosenborggade, drivende sin vanlige Beskæftigelse.

Det viser sig imidlertid, at Nagel har vendt sin gamle Profession Ryggen og har taget Hyre som Matros. Da han saa bliver Enkemand, gifter han sig igen, og i Københavns Kopulationsproto-

kol for 1808 ser vi, at Coffardie-Matros Christian Otto Nagel agter at indgaa Ægteskab. Den 30te Oktober s. A. holder han da under Betegnelsen »Sømand« Bryllup i Garnisons Kirke med Marie Elisabeth Berg.

Hvor det unge Ægtepar har fæstet Bo, kan vi ikke faa at vide, thi desværre eksisterer ikke mere hverken Folketællingslister eller Mandtalslister mellem Aarene 1808 og 1817, saa vi kan ikke ad denne Vej faa Bopælene konstateret, tilmed da de ikke fremgaa af Vejviserne.

Nagel er imidlertid blevet Værtshusholder, hvilket fremgaar af Borgerskabsprotokollen for 1813, i hvilken der staar følgende:

»Christian Otto Nagel, forhen Haarskærer, nu Værtshusholder, Borgerskab som saadan den 17de Maj 1813. Staaer ved borgerlige Infanterie«.

Ad anden Vej faar man imidlertid at vide, at Nagels havde slaaet sig ned som Værtshusholderfolk i det berygtede Store Brøndstræde No 98, det senere No 3 (ogsaa kaldet »Skansen«), som var beliggende omtrent, hvor nu »Gutenberghus« er i Vognmagergade.

Det har rimeligvis været temmelig lyssky Personer, der var Gæster i denne Beværtning. Tyve, Røvere, undvegne Slaver og lignende, thi den 1ste November 1813 faar Nagel ved Dom en Bøde paa 10 Rdlr. Sølv for at have købt Tyvekoster m. m. I denne Sag var hans Søster Rebekka, som den 25de April 1800 i Petri Kirke var blevet viet til daværende Tømmersvend (i 1813 Traktør i Magstræde No 23, det nuv. No 17) Johan Daniel Hoffmeyer, impliceret, men hun blev imidlertid frikendt. Den 30de Maj 1816 overgaar der ham atter en Dom.

Nagel havde tjent en Del Penge baade ved sin lovlige og ulovlige Virksomhed, thi den 19de November 1816 køber han paa tinglæst Købekontrakt Ejendommen Antonistræde No 234 (nu No 3) af fhv. Kantor Peter Herman Wiuff. Han har dog neppe selv haft tilstrækkelige Kontanter til dette Køb, da han nemlig den 6te November s. A. maatte laane 2,500 Rdlr. af sin Broder, Frederik Conrad, der ligeledes var blevet Værtshusholder, og som boede i Brogade 3 (nu No 5), og af Sikkerhedsstillelsen fremgaar det, at C. O. Nagel bl. a. ejede 4 Senge med Omhæng, 4 forskellige Sengesteder, 6 lange Spejle, i Mahognirammer, 6 diverse Spejle, Kobber- og Tintøj m. m.

Inden Købet af Ejendommen viser det sig dog, at Nagel foruden at være Værtshusholder tillige er blevet en veritabel Røverhøvding eller rettere Anfører for en Bande Tyve og Røvere, hvilke han gav Anvisning paa og Opfordring til at udføre en hel Række Indbrud og Røverier. Saaledes foranstaltede han Indbrud hos

Kaptajn Clasen paa Lille Købmagergade No 79 (nu No 57) og hos Møller paa Hj. af Gotersgade og St. Brøndstræde. Imellem hans Medhjælpere nævnes N. O. Wendelboe, Poul Schmidt, Andreas Hansen. Peter Norup, Niels Friis og S. Kilian. Politiet fik dog Fingre i hele Røverbanden samt Anføreren, som alle blev arresterede og anbragte i Stokhuset. Retssagen stod paa i et Par Aar, og under denne blev det oplyst, at Nagel »som Anfører for en Tyvebande at have vejledet og medvirket til Udøvelsen af en Mængde Tyverier, af hvilke han skal have høstet betydelig Fordel, samt for uhjemlet Besiddelse af adskillige som Tyvekoster vedkjendte Ting«.

Nagel nægtede sig skyldig i alt dette, men det blev endvidere oplyst, at han havde medvirket til Slavers Undvigelse og at have huset, skjult og haft Samkvem med disse. »Han var Hæler, Medvider og Anfører for en Del Tyve i flere Aar«, og »han lukrerede ved disses Misdaad«.

Som man ser, var han en hel Rinaldo Rinaldino efter de bedste Mønstre, og Opdagelsen vakte selvfølgelig stor Opsigt i Datidens København.

Hans Hustru og hans 3 Børn var dog ikke Medvidere i hans Forbrydelser, endskønt man ikke kan frigøre sig for den Tanke, at hans Hustru vel nok maatte have lagt Mærke til de Personer, som færdedes i Beværtningen.

Dommen over Nagel faldt den 4de August 1818, og i denne hedder det bl. a.: »Arrestanten Nagel er selv, efter at være underkastet den skarpere Examination, vedblevet, ligesom under den ommeldte Sag, at nægte al Andeel i noget af de Tyverier, hvorom Undersøgelse har været anstillet; men det skiønnes ikke rettere, end at samtlige mod ham fremkomne Oplysninger afgive tilstrækkeligt Bevis for at denne Nægtelse forsaavidt angaaer tvende qualificerede Tyverier, er aldeles irreflectabel«.

Dommen kom til at lyde paa Arbejde i Københavns Forbedringshus i 1 Aar samt paa, at han i Erstatning skulde udrede 1137 Rdlr.

Da han, medens han under Retssagen sad fængslet, ikke havde betalt hverken Afdrag eller Renter til den, af hvem han havde købt Ejendommen i Antonistræde, fik han den 3die August 1818 en Dom i den Anledning.

Efter at være kommet ud af Tugthuset er Nagel rimeligvis blevet ved med at bo i St. Brøndstræde, men i Aaret 1821 træffer vi ham i Lille Kongensgade 75 (nuv. No 5) og Aaret efter paa den modsatte Side af Gaden i det daværende No 69, en Del af det nuværende No 12. Denne Ejendom, der kun var 187 Kvadratalen stor, ser nu anderledes ud, end da Nagel boede der, thi den nuvæ-

rende Ejendom med Gade No 12 er opstaaet ved, at de tvende Huse med Matrikulnumrene 68 og 69 i 1857 blev forenede til en Ejendom med fælles Gaard. Nagels Hus var den Del, som nu støder op til No 10.

Her boede han fra 1822 til 1846, og her var det, at han blev til den fra Visen kendte:

»I Lille Kongensgade der boede Fatter Nagel«.

Det var et lille, gammelt Hus, som han flyttede ind i, og der var kun en lav Stueetage, 1ste Sal og Kvist samt Tagetage. Indgangen til Ejendommen var mod det nuv. No 10, og her var der en lang Gang, fra hvilken man dels kom ind i Stueetagen, dels op i Forhuset samt til Gaarden og det lave Sidehus.

Stuen havde kun et Værelse paa 3 Fag ud mod Gaden; den havde panelet Loft, Pillepanel, og Væggene var betrukne med Papir paa Lærred. Endvidere var der en Kolonne-Ovn i Værelset, og bag dette, ud mod Gaarden, var Køkkenet med aaben Skorsten, Anretterbord, Hylder og Rækker samt Murstensgulv.

Paa 1ste Sal var der ud mod Gaden et Værelse paa 4 Fag, som i Midten var afdelt med et Bræddeskillerum. Den ene saaledes fremkomne Afdeling havde gipsst Loft, den anden var panelet; Væggene var beklædt med Papir, og der var en 2-Etages Vindovn med Tronle og Rør. Paa Kvisten var der 2 Værelser, hvert paa 2 Fag. Sidehuset havde et enkelt Værelse i hver Etage.

Saaledes saa der ud hos Nagel, da han flyttede herind i 1822. Ejendommen købte han forøvrigt paa Købekontrakt den 2den Februar 1826, og her boede han lige til sin Død i 1846.

Den Forretning, som han drev i disse Lokaler, var hverken af den fineste eller absolut propreste Beskaffenhed, og den var vel hovedsagelig baseret paa Søfolk, dem han jo var godt kendt med, da han selv i adskillige Aar havde faret som Matros. Dansebule holdt han ikke, men der var jo forøvrigt nok af saadanne i det omliggende Kvarter, bl. a. i samme Gade, i Laxegade og i Admiralgade.

I »Kjøbenhavns satirisk-komiske Vejviser eller den skjælmske Ledsager i Danmarks Hovedstad. Af Jacob Behrend, Kbhvn 1839« staar under Lille Kongensgade følgende, som selvfølgelig skal forstaas ironisk:

I denne Gade boer den geniale Hr. Værtshusholder Nagel, i hvis reenlige og venlige Huus man kan blive beværtet med Alt, hvad Legemet ønsker.

Forøvrigt faar man et ganske godt Billede af Nagels Beværtning gennem den kendte, endnu populære Vise, af hvilken de fleste dog vist kun kender det første Vers. Visens oprindelige Form har

nepe været saa pæn, som den, der i sin Tid udkom paa Jul. Strandbergs Forlag. Efter et Exemplar af denne fra 1880, som findes paa det kgl. Bibliotek, skal jeg anføre hele Visen, som nu vist neppe kendes mere i sin Helhed. Den lyder saaledes:

Fatter Nagels Vise
eller
Erindringer fra den temmelig gemytlige Brumme
i Lille Kongensgade.

I Lille Kongensgade
Der boede Fatter Nagel
Mjav, mjav, mjav og Singsalia.
Der kunde man faa Skade,
For der var tidt Spektakel,
Mjav, mjav, mjav og Singsalia.
Hurra, Hurra, Hurra, Hurra,
Hurra for Fatter Nagell
Aa Hurra og Singsalia

I Stuen der var Skænken,
Den passed Nagel dejlig,
Mjav o. s. v.
Stol var der ej, men Bænken
Var ellers ret belejlig.
Mjav o. s. v.
Hurra o. s. v.

Der drak man Snaps og Skaller,
Der fik man svære Hatte,
Der gjorde man Rabalder,
Og drak, saa det ku' batte.

Men oppe der paa Salen
Der boede jo hans Glutter,
Der trivedes Skandalen,
Og der kom Sømandsgutter.

Og Nagel sa'e: Her har De
Mit Fuglebur forresten:
Og har De Mønt, værsartig,
Man skal jo elske Næsten!

Og naar saa Pengepungen
 Var bleven tom og slatten,
 Saa smækked han med Tungen
 Og sa'e: Nu kommer Katten:

Saa var man fuld og førend
 Man rigtig kom paa Scenen,
 Saa var man smidt paa Døren
 Og laa i Rændestenen.

Den næste Dag min Sanden
 Saa laa man i sit Kammer,
 Og saa kom Tømmermanden,
 Og man fik Katzenjammer.

Der laa man i sin Køje,
 Men fik man Mønt og Takel,
 Tog man det ej saa nøje,
 Man gik igjen til Nagel.

Man faar af Visen en temmelig nøjagtig Skildring af »den gemytlige Brumme«, og den passer ogsaa aldeles med det, man faar at vide af Folketællingslisterne og Skattemandtallet. Populær blandt Søfolk har den rimeligvis været, og selv om disse her er blevet blanket af for alt, havd de ejede, saa har der været noget vist tiltrækkende for dem ved Nagels Beværtning, og efter Visen at dømme, er de atter vendt tilbage hertil, selv om de rent ud sagt er blevet udplyndrede. Til Tider er det vel nok gaaet noget temmelig livlig til her, men det ses dog ikke nu, at Politiet nogensinde har maattet skride ind, selv om dette nok har haft et vaagent Øje med Nagel for hans Fortids Skyld. Denne havde jo været temmelig anløben.

I Skattemandtallet for 1837 staar under Ejendommen anført:

C. Nagel, Værtshusholder, Ejer og løsagtige Fruentimmer.

Tjenestefolk holdt han ingen af, men dette var heller ikke nødvendigt, thi til at forestaa Skænken og Køkkenet var der »Fatter Nagel« og dennes Hustru, medens der til Servering o. l. boede 4 »Damer« hos ham, saaledes som vi se det af Folketællingslisten for 1ste Februar 1840, hvori der staar:

Christian Nagel	69 Aar, gift, Værtshusholder	} Hus- faderens Børn
Marie Nagel, født Berg	55 —, hans Kone	
Peter Nagel	33 —, ugift, er tilsøes	
Herman Nagel	25 —, ugift, er tilsøes	
Christian Nagel	20 —, ugift, Snedkersvend	
Andreas Nagel	17 —, endnu hjemme	

Ida Richter	30 Aar, ugift	} Logerende, lever af Haandarbejde
Ane Fransen	29 —, do.	
Cathrine Lundberg	26 —, do.	
Oline Jansen	22 —, do.	

Disse logerende Damer, der lever af Haandarbejde (eller som Henrik siger i »Maskeraden«: smukke Piger, som er paa deres egen Haand og lever af deres Midler«), boede efter Visen paa 1ste Salen. Efter den Omtale, de faar i Skattemandtallet, har de just ikke følt dem trykket af Dyd og gode Sæder, og ved den Folketælling, som blev foretaget i 1845, ses det, at Nagel stadig har 4 Damer som Logerende, men denne Gang er det ikke de samme, som ved forrige Tælling. Kun en af dem er blevet tilbage, nemlig Oline Jansen, som imidlertid kun er blevet 3 Aar ældre i de forløbne 5 Aar. Paa denne Liste dukker der en ikke tidligere anført Søn af Nagel frem, nemlig »Uhrmagerforbunder Frederik Prøvesten Nagel, 25 Aar, ugift«; efter Alderen at dømme maa han være en Tvillingbroder til den i den forrige Tælling anførte 20-aarige Snedkersvend Christian.

»Fatter Nagel« maa være faldet noget til Ro paa sine gamle Dage og har forstaaet at holde sig udenfor Politiets Rækkevidde, men han skulde dog ikke forlade denne syndefulde Jord uden en ny og sidste Retssag, nemlig i 1835.

Den havde sin Oprindelse i det Laan paa 2,500 Rdlr., som han havde faaet af sin Broder, Værtshusholder Frederik Conrad Nagel, den 6te November 1816. Denne var i Mellemtiden afgaaet ved Døden, og det gamle Gældsbevis, paa hvilket der endnu skulde restere 200 Rdlr., var overgaaet til Exam. juris H. F. Gjølring.

Nagel brugte sit gamle Trick og nægtede at betale, idet han hævdede, at hele Gælden var betalt. Det kom til en Retssag mellem ham og Gjølring, og han hævdede under denne, at han intet skyldte, thi han havde forlængst betalt Restbeløbet, Som Bevis herpaa fremlagde han en Slags Kvittering, men fra Modparten paastodes det, at denne Kvittering vist ikke var saa ganske rigtig. Sagen gik til Højesteret, som heller ikke tog Nagels fremlagte Kvittering for god, og den dømte Nagel til at betale det paakrævede Restbeløb.

Han betalte saa, men med blødende Hjærte, og bagefter udgav han da hele Retssagen i Trykken for at alle og enhver kunde se, hvor skammeligt Højesteret havde behandlet den stakkels uskyldige Værtshusholder Nagel.

Dette blev den sidste Gang, han traadte frem for Offentligheden, og 11 Aar efter læser vi saa i Adresseavisen for Mandag den 16de Februar 1846 følgende Avertissement:

Herved bekendtgøres for Familie og Venner, at min Mand, Værtshusholder C. O. Nagel, ved Døden er afgaaet den 10de d. M. i sit 45de Aar.

Kjøbenhavn den 14de Februar 1846.

M. E. Nagel.

Der er imidlertid en Trykfejl i dette Avertissement, thi der skal nemlig ikke staa i »sit 45de«, men derimod i »sit 75de« Aar, saaledes som det ogsaa fremgaar af Holmens Kirkes Nørre Assistsens Kirkegaards Begravelsesprotokol for 1846, hvori der staar:

Christian Otto Nagel, Gift, Værtshusholder i L. Kongensgade 69 — 75 Aar gammel — Død den 10de Februar 1846 af Alderdom. Begravelsesdag den 14de Februar fra Fred. Hosp.

»Fatter Nagel« endte altsaa sit bevægede Liv paa Frederiks Hospital, men endnu 76 Aar efter hans Død synger man om »Fatter Nagel i Lille Kongensgade«.

(Kilder: Krigsministeriets Arkiv, Rigsarkivet, Landsarkivet, Raadhusarkivet, Det kgl. Bibliotek, Raadhusbiblioteket etc.)

Efterskrift.

Den i 1805 afdøde Broderdatter af »Fatter Nagel«, Maria Franziska Nagel, (som maa være Datter af en ældre, ukendt Broder til C. O. Nagel), havde været knyttet til Odense Teater, hvilket fremgaar af Dødsannoncen i Berlingske Tidende Nr. 99. Hun omtales dog ikke i Karl Schmidts »Meddelelser om Skuespil og Teaterforhold i Odense«.

I Vejviser for 1794 angives Frisør C. Nagel at bo paa Hj. af Møntergade og Gammelmønt (maaske i det nedrevne »Stadt Wismar«), og i 1795 ses det, at han og Teaterfrisør Petersen har været Haarskærere ved det kongelige Teater.

I Adresseavisen for den 9de Maj 1812 bekendtgør Trompeter Nagels Enke, at hendes Søn, Mathias Andreas, er afgaaet ved Døden, men i Bekendtgørelsen underskriver hun sig som »Franschea, født Hillebrandt, salig Nagels Enke«, medens hun ellers ved sine Børns Daab har været kaldt Franziska (von) Bergen. Jeg er saaledes i Uvished om, hvilket Navn der var hendes rette Efternavn, enten (von) Bergen eller Hillebrandt.